

Саша Радовановић,<sup>1</sup>  
Висока школа за васпитаче  
у Крушевцу

ОСВРТ НА КЊИГУ  
УВОД У ДОСИТЕЈОЛОГИЈУ ПРЕДРАГА ЈАШОВИЋА

(Предраг ЈАШОВИЋ, *УВОД У ДОСИТЕЈОЛОГИЈУ*,  
Bookland, Београд, 2016.)

Доситеј Обрадовића истакнута историјска личност у модерној спској историји. Таква истакнутост најпре се види у његовом књижевном, филозофском и педагошком делу, потом у политичкој ангажованости, пре свега у Првом српском устанку где је он дао кључан допринос развоју Србије као грађанске државе истовремено доносећи дух епохе просветитељства у поробљену и необразовану Србију.

Личност са таквим животом и делом неминовно постаје предмет културне пажње и научне обраде. Историја такве обраде и пажње Доситејевог дела траје више од два века и постаје ствар једне посебне научне обраде. Књигу коју данас представљамо управо обрађује ту тему. Ова књига на одређени начин има претенциозни наслов *Увод у доситејологију*. Ипак та претенциозност није случајна већ неминовна из два разлога. Први разлог је у томе што се мора поћи од величине Доситејевог дела, његовог културног, политичког и педагошког утицаја у формирањају српске културне политичке историје. Други разлог лежи у светлу обимне научне обраде Доситејевог дела и дела. Ова два разлога показују да свако разматрање Доситејевог дела неминовно мора бити повезано са научном и књижевном рецепцијом тог истог дела. Један такав пут у таквом разматрању отвара и књига Предрага Јашовића *Увод у доситејологију*. У том светлу уколико се жели да се структурално-теоријски разуме поменута књига треба поставити три питања.

1. Шта је то *доситејологија*?
2. Које теоријско и методолошко полазиште аутор заузима у конципирањају увода у *доситејологију*?

---

<sup>1</sup> sradovanovic@vaspks.edu.rs

### 3. У чему је њена теоријска релевантност?

#### Шта је то *доситејологија*?

Сам термин *доситејологија* “Доситеј/логос” конципирана је по узору како се образују називи многих наука: онтологија, гносеологија, биологија, филологија... Термином *доситејологија* се налаже то да се о Доситеју Обрадовићу мора говорити са становишта науке односно научно-критичке обраде, рецепције. Ово такође захтева јасно теоријско и методолошко утемељење у приступу Доситејевом лику и делу. Наиме, када се поставља наслов *Увод у доситејологију* онда се тежиште налази само у томе да се анализира живот и дело Доситеја Обрадовића већ да се покаже на који начин се развија научна критичка али друга рецепција о његовом лику и делу. Ово налаже једну посебну концепцију тумачење које се поставља као мета-тумачење. Другим речима, предмет обраде књиге Предрага Јашовића јесте покушај и реализација конципирања једне науке о Доситеју кроз ослањање на различите рецепције Доситејевог дела при чему се утврђује подручје истраживања и носећи проблем такве рецепције.

#### Које теоријско и методолошко полазиште аутор заузима у Уводу у *доситејологију*

У књизи *Увод у доситејологију* може да се уочи структурални и историјски приступ према рецепцији при чему је структурални на одређен начин интегрисан у историјски. У структуралном приступу аутор разликује неколико нивоа рецепције:

1. она се остварује кроз новинско-часописне записе, популаристичке садржине
2. радови већег обима и темељнијег приступа
3. књижевно-критичке чланке и есеје
4. записи о Доситејевом делу у књижевно-историјским и тематско обимнијим чланцима и студијама.

У другом приступу који може да се назове и дијахронијски, аутор тематски разматра оне научно критичке рецепције, пре свега филолошке, које се дешавају у одређеним временским оквирима попут, рецепција Доситеја током његовог живота XVIII и почетком

XIX века, потом рецепција Доситеја у XIX, XX и у XXI веку. (Јашовић 2016: 18-192). Имајући у виду различите временске оквире аутор истиче као значајне интерпретације Доситејевог живота и дела као што су интерпретације Јована Скерлића, Јована Деретића, Војислава Ђурића, Андрије Стојковића, пре свега Милорада Павића као и многих других аутора. (Јашовић 2016: 72-94). Јашовић анализира и пореди таква теоријски критичка становишта изводећи синтезу таквих рецепција с намером да се овом метатеоријском полазишту да допринос конципирању једне науке.

*Увод у доситејологију* треба да се посматра као мета-интерпретација постојећих научно-критичких рецепција. Њоме треба да се утврди повесни контекст таквих рецепција, потом утврди типологија проблема који се јавља у таквим истраживањима Доситејевог живота и дела. Ова типологија проблема је од изузетног значаја. Њоме се показује да су одређена питања у тумачењу Доситеја и његовог дела тежишна. Аутор у том смислу истиче одређени број проблемских питања као што су: *Доситејево детињство и младост, Доситеј као путник, Доситеј као просветитељ, Доситејев језик, Доситеј као песник, Доситеј као филозоф, Доситеј као педагог, Доситеј као родољуб, Доситеј и Вук, Доситеј православље, Доситеј и настављачи* и слично. Када кажемо типологија проблема онда се ту мисли на једну скуп проблемских питања о Доситеју који се понављају и изнова разматрају при чему би резултат требало да буде строже конципирање једне нове науке, науке о Доситеју.

### **Релевантност и значај књиге за теоријско разумевање**

Својим метатеоријским полазиштем аутор има намеру да превладава постојеће научно-критичке рецепције. Ова књига није просто затварање појединачних рецепција. Њен циљ није да покаже њихове недостатке и превлада их у неки виши облик. Тематизујући постојеће рецепције њена намера је да омогући стварање једне нове основе за теоријско разумевање Доситеја и то у смислу отварања хоризонта за нове интерпретације и нове рецепције (Јашовић 2016:192-288). Другим речима књига *Увод у доситејологију* није замишљена формирање једне затворена наука већ увођење у структурно-временски повесно одређено подручје које ће омогућити развој нових научно критичких рецепција и обрада Доситејевог лика и дела. Такође ова књига је значајна јер она није само историографска интер-

претација једног живота дела већ, пре свега, покушај, који је и у доброј мери остварен, да се рецепција Доситејевог лика и дела разуме на нов начин, са позиције метакритике и естетике рецепције и омогући отвореност за нове теоријске покушаје и разумевања.